

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებათა მიმოხილვა

აბსტრაქტი

„საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალი“ აგრძელებს მკითხველთათვის საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს უახლესი პრაქტიკის მიმოხილვის შეთავაზებას. მიმდინარე გამოცემისათვის გამოსაქვეყნებლად შეირჩა საკონსტიტუციო სასამართლოს ოთხი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება. ჟურნალის რედაქცია იმედს იტოვებს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის მიმოხილვა აამაღლებს სამართლებრივი დისკუსიის დონეს სასამართლოს საქმიანობის მიმართ.

I. „ნიკოლოზ აკოფოვი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

2023 წლის 22 ნოემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიამ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „ნიკოლოზ აკოფოვი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №14441). პატიმრობის კოდექსით დადგენილი სადავო რეგულირება გამომძიებელს/პროკურორს ანიჭებდა უფლებამოსილებას, პატიმრობის დაწესებულებაში მოთავსებული ბრალდებულისათვის შეეზღუდა ხანმოკლე პაემნის, მიმოწერისა და სატელეფონო საუბრის უფლებები.

მოსარჩელე მხარის განმარტებით, სადავო ნორმების არაკონსტიტუციურობას განაპირობებდა ის გარემოება, რომ გამომძიებლის/პროკურორის უფლებამოსილება ბრალდებულისათვის აღნიშნული უფლებების შეზღუდვის თაობაზე არ იყო შემოსაზღვრული ხელშესახები კრიტერიუმებით, რაც წარმოშობდა გამომძიებლის/პროკურორის მხრიდან შეცდომის დაშვების ან დისკრეციული უფლებამოსილების თვითნებურად გამოყენების რისკებს. შედეგად, ირღვეოდა ბრალდებულის პირადი და ოჯახური ცხოვრების უფლება.

მოპასუხე მხარის განმარტებით, სადავო ნორმების საფუძველზე, ბრალდებულის პირადი და ოჯახური ცხოვრების უფლების შეზღუდვა ემსახურებოდა ისეთი მნიშვნელოვანი საჯარო ლეგიტიმური მიზნების მიღწევას,

¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N2/8/1444 „ნიკოლოზ აკოფოვი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2023 წლის 22 ნოემბერი.

როგორებიცაა მართლმსაჯულების ეფექტიანად განხორციელება, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფა და გამოძიების ინტერესების დაცვა. ამავდროულად, მოპასუხე მხარის პოზიციით, მიუხედავად მნიშვნელოვანი ლეგიტიმური მიზნების არსებობისა, შესაბამისი სახელმძღვანელო კრიტერიუმების არარსებობის პირობებში, სადავო ნორმები გამომძიებელს/პროკურორს ანიჭებდა პატიმრობის დაწესებულებაში მყოფი ბრალდებულისათვის გარე სამყაროსთან კომუნიკაციის შეზღუდვის გაუმართლებლად ფართო დისკრეციას, რითაც აჩენდა ბრალდებულის პირადი და ოჯახური ცხოვრების უფლებაში დაუსაბუთებელი და არაგონივრულად ხანგრძლივი დროით ჩარევის რისკებს. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მოპასუხე მხარემ სრულად ცნო №1444 კონსტიტუციური სარჩელი.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმებით დადგენილი შეზღუდვა წარმოადგენდა მოპასუხე მხარის მიერ დასახელებული ლეგიტიმური მიზნების მიღწევის გამოსადეგ საშუალებას. იმავდროულად, საქმეში არ გამოკვეთილა უფლების უფრო ნაკლებად მზღუდავი სხვა სამართლებრივი მექანიზმი, რომელიც იმავე ეფექტურობით უზრუნველყოფდა ლეგიტიმური მიზნების მიღწევას, როგორც ეს არსებული მოწესრიგების პირობებშია შესაძლებელი. ამდენად, სადავო რეგულირება, გამოსადეგობასთან ერთად, ასევე აკმაყოფილებს თანაზომიერების პრინციპის აუცილებლობის კრიტერიუმსაც.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ პატიმრობის დაწესებულებაში მოთავსებული ბრალდებულისათვის ხანმოკლე პაემანი, მიმოწერა და სატელეფონო საუბარი, პირადი და ოჯახური ცხოვრების შენარჩუნებისა და განვითარების თვალსაზრისით, წარმოადგენს კომუნიკაციის უმნიშვნელოვანეს მექანიზმებს. შესაბამისად, ამ უფლებების შეზღუდვის მომწესრიგებელი კანონმდებლობა უნდა შეიცავდეს მკაფიო კრიტერიუმებს, გამოირჩეოდეს საკმარისი სიცხადით და იმგვარად უნდა იყოს ფორმულირებული, რომ არ აჩენდეს გადაწყვეტილების მიმღები პირის/ორგანოს მხრიდან ბრალდებულის პირადი და ოჯახური ცხოვრების უფლებაში გაუმართლებელი ჩარევის რისკებს.

მოქმედი კანონმდებლობის ანალიზის საფუძველზე, სასამართლომ დაასკვნა, რომ არც სადავო ნორმები და არც პატიმრობის კოდექსის სხვა დებულებები, ისევე, როგორც მომიჯნავე კანონმდებლობა, არ ითვალისწინებდა გამომძიებლის/პროკურორის დისკრეციის შემზღუდველ რაიმე მექანიზმს ანდა სახელმძღვანელო კრიტერიუმებს ამ უკანასკნელის მიერ პატიმრობის დაწესებულებაში მოთავსებული ბრალდებულისთვის ხანმოკლე პაემნის, მიმოწერის ან/და სატელეფონო საუბრის უფლების შეზღუდვის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას. მოქმედი კანონმდებლობა, აგრეთვე,

არ ითვალისწინებდა ბრალდებულის მიმართ გამოყენებული შეზღუდვის სავალდებულო პერიოდული გადასინჯვის მექანიზმს, ისევე, როგორც გამომძიებელს/პროკურორს არ ავალდებულებდა შემზღუდველი ღონისძიების გაუქმებას მომავალში მათი გამოყენების საჭიროების შემცირების ან არარსებობის შემთხვევაში.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ მიიჩნია, რომ არსებული მოწესრიგება ვერ აზღვევდა გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოს მხრიდან უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების რისკებს და წარმოქმნიდა ბრალდებულის პირადი და ოჯახური ცხოვრების უფლების მომეტებული შეზღუდვის რეალურ საფრთხეს, კერძოდ, უშვებდა მისთვის ხანმოკლე პაემნის, მიმოწერის ან/და სატელეფონო საუბრის უფლების შეზღუდვას მაშინაც კი, როდესაც შეზღუდვით მიღწევადი მიზნები და პრევენციურებადი საფრთხეები ვერ გადაწონიდა ბრალდებულის პირადი და ოჯახური ცხოვრების განვითარების, საზოგადოებისაგან მისი სრული იზოლაციის/გარიყვის აკრძალვის ინტერესს. აღნიშნულის საფუძველზე, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო ნორმები გაუმართლებლად ზღუდავდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-15 მუხლის პირველი პუნქტით დაცულ პირადი და ოჯახური ცხოვრების უფლებას და არაკონსტიტუციურად ცნო ისინი.

სადავო ნორმების არაკონსტიტუციურად ცნობის პარალელურად, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 199-ე მუხლის მე-2 ნაწილზე და განმარტა, რომ აღნიშნული ნორმის საფუძველზე, შესაბამისი გარემოებების არსებობის შემთხვევაში, იმ ლეგიტიმური მიზნების მისაღწევად, რომლებსაც სადავო შეზღუდვა ემსახურებოდა, კვლავაც შესაძლებელია, მოსამართლის გადაწყვეტილებით, ბრალდებულისათვის ხანმოკლე პაემნის, მიმოწერის ან/და სატელეფონო კომუნიკაციის შეზღუდვა. აღნიშნულის გათვალისწინებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ არ არსებობდა გადაწყვეტილების აღსრულების გადავადების საჭიროება.

II. „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

2023 წლის 14 დეკემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმმა მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (№1635 კონსტიტუციური სარჩელი²). განსახილველ საქმეზე სადავოდ იყო გამხდარი

² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N3/3/1635 „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2023 წლის 14 დეკემბერი.

„შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტი, რომელიც ადგენდა შეკრების ან მანიფესტაციის ორგანიზებისა და ჩატარების შესახებ მუნიციპალიტეტის აღმასრულებელ ორგანოში გაფრთხილების შეტანის ვალდებულებას მის ჩატარებამდე არა უგვიანეს 5 დღისა.

კონსტიტუციური სარჩელის ავტორი განმარტავდა, რომ, ხშირ შემთხვევაში, პროტესტის გამოხატვისას, გადამწყვეტი მნიშვნელობა გააჩნდა საზოგადოების მყისიერ რეაგირებას, რადგან 5 დღის გასვლის შემდეგ, შესაძლოა, არსებითი ზიანი მისდგომოდა შეკრების ეფექტიანობას ან სრულად დაკარგვოდა აზრი მის გამართვას. ამასთან, მოსარჩელე მხარე მიუთითებდა, რომ სპონტანური შეკრების გამართვის რეალური შესაძლებლობა შეკრების თავისუფლების ფუნდამენტურ უფლებრივ კომპონენტს წარმოადგენდა, ხოლო სადავო ნორმა არაგონივრულად ზღუდავდა შეკრების თავისუფლებას.

მოპასუხე მხარის პოზიციით, გაფრთხილების ინსტიტუტი უზრუნველყოფდა შესაბამისი ორგანოს ინფორმირებას, რათა სახელმწიფოს შეესრულებინა მასზე დაკისრებული პოზიტიური ვალდებულება, კერძოდ, ერთი მხრივ, დაეცვა სხვათა უფლებები, ხოლო, მეორე მხრივ, თავად შეკრებისა და მანიფესტაციის მონაწილე პირთა უსაფრთხოება. მოპასუხის განმარტებით, აღნიშნული წინასწარი გაფრთხილების ვალდებულების უგულებელყოფა არ წარმოადგენდა შეკრებისა და მანიფესტაციის შეწყვეტის ან პასუხისმგებლობის დაკისრების საფუძველს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ შეკრების/მანიფესტაციის ეფექტიანობისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება მის დროულობასა და მყისიერებას, რამდენადაც, ხშირად, სწორედ მასზეა დამოკიდებული საზოგადოებრივი რეაქციის სიმწვავე, მისთვის დამახასიათებელი საზოგადოებრივი მუხტის სიმძლავრე და, შესაბამისად, პრობლემაზე ზეგავლენის მოხდენის რესურსი. კონკრეტული რეაქციის გამოხატვის დაყოვნებამ, გადავადებამ, შესაძლოა, მნიშვნელოვნად შეაფერხოს ან სრულად გამორიცხოს პროტესტის მიზნების რეალიზება. შეკრების თავისუფლების კონსტიტუციური გარანტია დეკლარაციული შინაარსის დებულებად დარჩება, თუ მისი შინაარსი არ იქნება, იმავდროულად, აღჭურვილი ამ თავისუფლების სრულყოფილად სარგებლობის ეფექტური და ხელმისაწვდომი საშუალებებით. აღნიშნულის გათვალისწინებით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლით დაცული შეკრების თავისუფლება იცავს როგორც წინასწარ ორგანიზებული, ასევე სპონტანური შეკრებისა და მანიფესტაციის გამართვის შესაძლებლობას.

იმავდროულად, სასამართლომ გაიზიარა მოსარჩელის არგუმენტი და განმარტა, რომ სადავო ნორმა პირდაპირ ადგენდა შესაბამისი ორგანოს

შეკრებისა და მანიფესტაციის ჩატარებამდე 5 დღით ადრე გაფრთხილების ვალდებულებას, რითაც იზღუდებოდა საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლით გარანტირებული შეკრებისა და მანიფესტაციის თავისუფლება.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ შეაფასა, რამდენად წარმოადგენდა სადავო რეგულირება როგორც სხვა პირთა, აგრეთვე, თავად შეკრების ან მანიფესტაციის მონაწილეთა უფლებების დაცვის ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის თანაბომიერ საშუალებას. საკონსტიტუციო სასამართლოს მითითებით, დაპირისპირებულ ინტერესებს წარმოადგენდა, ერთი მხრივ, სპონტანური შეკრების თავისუფლების ეფექტურად და დაუბრკოლებლად განხორციელების უფლება, ხოლო, მეორე მხრივ, ინდივიდუალური და საჯარო ინტერესები, რომლებიც, თავის მხრივ, მოიცავს როგორც საკუთრივ შეკრების/მანიფესტაციის მონაწილეთა უფლებას, მშვიდობიანად ისარგებლონ შეკრების/მანიფესტაციის თავისუფლებით, ისე სხვა პირთა ინტერესებს, არ დაზარალებდნენ ტრანსპორტის მოძრაობის შეფერხებით ან დაუგეგმავი, სპონტანური შეკრებით/მანიფესტაციითა და მასთან დაკავშირებული სირთულეებით.

ამასთან, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ არსებობდა ლოგიკური და რაციონალური კავშირი სადავო ნორმიდან მომდინარე შეზღუდვასა და მოპასუხის მიერ დასახელებულ საჯარო ლეგიტიმურ მიზნებს შორის, რის გამოც, სადავო ნორმით გათვალისწინებული რეგულაცია აკმაყოფილებს გამოსადეგობის მოთხოვნებს. კერძოდ, სასამართლომ მიიჩნია, რომ 5-დღიანი მოსამზადებელი ვადა სახელმწიფო ორგანოებს ანიჭებდა სათანადო შესაძლებლობას, დაეგეგმათ და შეეცვალათ ტრანსპორტის სამოძრაო მარშრუტი, რათა მნიშვნელოვნად არ შეფერხებულიყო მესამე პირთა გადაადგილება, აგრეთვე, მოეხდინათ სამართალდამცავი თუ სამედიცინო ორგანოების წარმომადგენლების საჭირო რაოდენობით მობილიზება, განეხილათ/სათანადოდ დაეგეგმათ აქციაზე საზოგადოებრივი წესრიგის შენარჩუნების პოტენციური რისკები და, მათი რეალიზების შემთხვევაში, პირთა უსაფრთხოების დაცვის სათანადო გზები. ამდენად, 5 დღით ადრე შესაბამისი ორგანოს გაფრთხილებით, მნიშვნელოვნად მარტივდება სხვა პირთა უფლებებისა და თავად შეკრების/მანიფესტაციის მონაწილეთა უფლებების დაცვა, ხდება მოსალოდნელი საფრთხეების განჭვრეტა და პრევენცია.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სპონტანური შეკრებით მესამე პირთა ინტერესები მომეტებულად ილახება შეკრების დასრულებამდე ან სახელმწიფოს მიერ სათანადო რეაგირების მოხდენამდე, ხოლო შეკრების მონაწილეთა შემთხვევაში, სადავო ნორმა შეუძლებელს ხდის სპონტანური შეკრების/მანიფესტაციის თავისუფლებით ეფექტურად სარგებლობას და ყოველგვარ აზრს უკარგავს მას. სასამართლომ დაადგინა, რომ სპონტანური შეკრების მნიშვნელობის გათვალისწინებით, საზოგადოების

ნაწილის უფლებების დაცვა იმ ზიანისაგან, რომელიც შეიძლება მათ განიცადონ გარკვეული დროის განმავლობაში ტრანსპორტის მოძრაობის სრულად ან ნაწილობრივ შეფერხებით, ვერ გადაწონის შეკრებისა და მანიფესტაციის მრავალრიცხოვან მონაწილეთა უფლებას, ეფექტურად ისარგებლონ კონსტიტუციით დაცული შეკრებისა და მანიფესტაციების თავისუფლებით, რომელიც თავისუფალი და დემოკრატიული საზოგადოების ფუნქციონირების არსებით წინაპირობას წარმოადგენს. ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმით დადგენილი შეზღუდვა არღვევდა სამართლიან ბალანსს შეზღუდულ და დაცულ ინტერესებს შორის და ვერ უზრუნველყოფდა შეკრებისა და მანიფესტაციის ძირითადი უფლებით ეფექტურ სარგებლობას.

იმავედროულად, საკონსტიტუციო სასამართლომ არ გამოორიცხა, ლეგიტიმური მიზნების უზრუნველსაყოფად, ხელისუფლების უფლებამოსილი ორგანოს გაფრთხილების ვალდებულების დადგენა, როდესაც ამის ობიექტური შესაძლებლობა იარსებებს.

აღნიშნული გადაწყვეტილებით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმმა შეცვალა – საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2002 წლის 5 ნოემბრის №2/2/180-183 გადაწყვეტილებითა და 2010 წლის 10 ნოემბრის №4/482,483,487,502 საოქმო ჩანაწერით დადგენილი სტანდარტი, რომელიც, საქართველოს კონსტიტუციის შესაბამისად, მიიჩნევდა სადავო ნორმას და, იმავედროულად, საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლის პირველი პუნქტით დაცული სფეროს ნაწილად არ მოიაზრებდა ხალხისა და ტრანსპორტის სამოძრაო ადგილას სპონტანური საპროტესტო მანიფესტაციის, წინასწარი გაფრთხილების გარეშე, შეუფერხებლად ჩატარების უფლებას იმ შემთხვევაშიც, როდესაც აქციის მონაწილენი იკავებდნენ ტრანსპორტისა და ხალხის სამოძრაო ადგილს, კეტავდნენ მას ან აფერხებდნენ მოძრაობას.

III. თელავის რაიონული სასამართლოს კონსტიტუციური წარდგინება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 34-ე მუხლის მე-3 ნაწილისა და საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 191-ე მუხლის მე-3 ნაწილის კონსტიტუციურობის თაობაზე

2024 წლის 12 ივლისს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმმა მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „თელავის რაიონული სასამართლოს კონსტიტუციური წარდგინება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 34-ე მუხლის მე-3 ნაწილისა და საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 191-ე მუხლის მე-3 ნაწილის კონსტიტუციურობის თაობაზე“ (№1543 კონსტიტუციური წარდგინება).

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 34-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, თუკი დანაშაული ჩაიდინა შერაცხადმა პირმა, თუმცა განაჩენის გამოტანამდე ფსიქიკურად დაავადდა, იგი სასამართლოს მიერ შეფარდებულ სასჯელს გამოჯანმრთელებამდე მოიხდის შესაბამის სამედიცინო (სამკურნალო) დაწესებულებაში. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 191-ე მუხლის მე-3 ნაწილის მიხედვით, იმ ბრალდებულის მიმართ, რომელიც დანაშაულის ჩადენის დროს შერაცხადი იყო და შემდეგ შეურაცხადი გახდა, სასამართლოს გამოაქვს გამამტყუნებელი განაჩენი და მსჯავრდებული გამოჯანმრთელებამდე სასჯელს მოიხდის შესაბამის სამედიცინო (სამკურნალო) დაწესებულებაში, გამოჯანმრთელების შემთხვევაში კი სასჯელის მოხდა გაგრძელდება საერთო წესით.

№1543 კონსტიტუციური წარდგინების ავტორის პოზიციით, ბრალდებულს უნდა ჰქონდეს კონსტიტუციით განსაზღვრული საპროცესო უფლებებით სრულყოფილად სარგებლობის შესაძლებლობა, რაც მოიცავს ჩვენების მიცემასა და საპროცესო მოქმედებებში მონაწილეობას, ადვოკატთან ეფექტიან კომუნიკაციას, მოწმეთა დაკითხვას, მტკიცებულებათა გამოკვლევასა და სხვა. დასახელებული უფლებებით ვერ სარგებლობს ის ბრალდებული, რომელიც ფსიქიკურად დაავადდა, თუმცა სადავო ნორმები მაინც უშვებს მისი გასამართლებისა და გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის შესაძლებლობას. წარდგინების ავტორი მიიჩნევს, რომ ბრალდებულის ფსიქიკურად დაავადების შემთხვევაში უნდა არსებობდეს საქმისწარმოების შეჩერების მექანიზმი, ხოლო ასეთი პირის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანა იწვევს სამართლიანი სასამართლოს უფლების მთელი რიგი კომპონენტების დარღვევას.

დასახელებულ საქმეზე საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ სამართლიანი სასამართლოს კონსტიტუციური უფლების მიზანია, გამოერიცხოს უდანაშაულო პირის მსჯავრდება და უზრუნველყოს სისხლის სამართლის საქმეზე სამართლიანი პროცესის ჩატარება. საკონსტიტუციო სასამართლოს შეფასებით, პროცესის სამართლიანობა და შეჯიბრებითობა მოითხოვს, რომ ბრალდებულს არა მხოლოდ ფორმალურად ჰქონდეს გარკვეული უფლებები/საპროცესო საშუალებები, არამედ მას პრაქტიკულად უნდა შეეძლოს მათი განხორციელება. ამისათვის კი, აუცილებელია, რომ იგი იყოს პროცესუნარიანი, ანუ ჰქონდეს შესაძლებლობა, ადეკვატურად აღიქვას ბრალდების არსი, მის წინააღმდეგ მიმდინარე სამართალწარმოების შინაარსი და შეძლოს ადვოკატთან ეფექტიანი კომუნიკაციის დამყარება.

საკონსტიტუციო სასამართლოს პოზიციით, მიუხედავად იმისა, რომ ადვოკატის მეშვეობით უფლებების დაცვა მნიშვნელოვანი კონსტიტუციური გარანტიაა, იგი ვერ ჩაანაცვლებს პროცესში ბრალდებულის უშუალო

მონაწილეობის საჭიროებას, რამდენადაც სწორედ ამ უკანასკნელმა უნდა მიიღოს ისეთი მნიშვნელოვანი პროცესუალური გადაწყვეტილებები, როგორებიცაა დანაშაულის აღიარება, ჩვენების მიცემა/არმიცემა, საპროცესო შეთანხმების გაფორმება და სხვა. ამასთანავე, ადვოკატის მიერ პირის უფლებების ეფექტურად დაცვა მჭიდროდ არის დამოკიდებული ბრალდებულის მიერ მიწოდებულ ინფორმაციაზე, რადგანაც მან ყველაზე უკეთ შეიძლება, იცოდეს საქმის ფაქტობრივი გარემოებები და ადვოკატთან მისი კომუნიკაცია კრიტიკულად მნიშვნელოვანი შესაძლოა აღმოჩნდეს გამამართლებელი მტკიცებულების მოსაპოვებლად/ბრალდების მტკიცებულებების გასაქარწყლებლად. ამდენად, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანა იმ მსჯავრდებულის მიმართ, რომელიც, საქართველოს კონსტიტუციის მიზნებისთვის, არ არის პროცესუნარიანი, ფაქტობრივად, უთანაბრდება პირის მსჯავრდებას, მისთვის პროცესში მონაწილეობის შესაძლებლობის მინიჭების გარეშე.

საკონსტიტუციო სასამართლომ დამატებით განმარტა, რომ, რიგ საგამონაკლისო შემთხვევებში, შესაძლებელია, დასაშვები იყოს გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანა უშუალოდ ბრალდებულის მონაწილეობის გარეშე ან პროცესუნარო პირთან მიმართებით, მაგალითად, როდესაც ბრალდებული ბოროტად იყენებს საპროცესო უფლებებს ან დაცვის მხარის არაკეთილსინდისიერი ქცევა, თავისი არსით, უფლების რეალიზებაზე უარის თქმას უტოლდება. ასეთი ვითარება, შეიძლება, წარმოიშვას, როდესაც ბრალდებული განზრახ იგდებს თავს პროცესუნარო მდგომარეობაში, ახორციელებს გარკვეულ ქმედებებს, რათა გახდეს შეურაცხადი და თავი აარიდოს მართლმსაჯულებას ან არ ცხადდება სასამართლოში.

საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 191-ე მუხლის მე-3 ნაწილი უშვებს გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის შესაძლებლობას ნებისმიერი, მათ შორის, პროცესუნარო პირის მიმართ, იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც მას ამ ფაქტის მიმართ ბრალი არ მიუძღვის. საკონსტიტუციო სასამართლოს შეფასებით, იმ პირის დამნაშავედ ცნობა, რომელსაც, მისი ბრალის გარეშე, წართმეული აქვს ეფექტური დაცვის შესაძლებლობა, არღვევს სისხლის სამართლის საქმეზე სამართლიანი პროცესის ჩატარების კონსტიტუციურ მოთხოვნას.

ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 191-ე მუხლის მე-3 ნაწილი არაკონსტიტუციურად ცნო საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის პირველ პუნქტთან, მე-3 პუნქტის პირველ და მე-2 წინადადებებთან და მე-4 პუნქტთან მიმართებით. ამასთანავე, საკონსტიტუციო სასამართლომ სადავო ნორმის ძალადაკარგულად ცნობა გადაავადა 2025 წლის

1 დეკემბრამდე, რათა საქართველოს პარლამენტს მისცემოდა გონივრული ვადა საკითხის კონსტიტუციის შესაბამისად მოწესრიგებისა და საკანონმდებლო ცვლილებების განსახორციელებლად.